

Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Γ΄ Λυκείου

Τίτλος:

«Η αλλαγή της ελληνικής κοινωνίας προς την αστικοποίηση»

Συγγραφή: ΜΑΡΙΑΝΝΑ ΒΕΝΟΥΤΣΟΥ

Εφαρμογή: ΜΑΡΙΑΝΝΑ ΒΕΝΟΥΤΣΟΥ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Θεσσαλονίκη 2013

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.5. Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας λογοτεχνίας: Βασίλης Βασιλειάδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρά Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Η αλλαγή της ελληνικής κοινωνίας προς την αστικοποίηση.

Εφαρμογή σεναρίου

Μαριάννα Βενούτσου

Δημιουργία σεναρίου

Μαριάννα Βενούτσου

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική λογοτεχνία

Τάξη

Γ΄ Λυκείου

Σχολική μονάδα

2^ο ΓΕΛ Αχαρνών

Χρονολογία

Από 15-11-2013 έως 02-12-2013.

Διδακτική/θεματική ενότητα

—

Διαθεματικό

Όχι

Χρονική διάρκεια

6 ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής, αίθουσα προβολών.

II. Εικονικός χώρος: ιστολόγιο.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Στο παρόν σενάριο αξιοποιήθηκε τόσο η μετωπική, όσο και η ομαδοσυνεργατική μέθοδος διδασκαλίας. Για την εργασία σε ομάδες, η οποία έλαβε χώρα στη Β΄ και Γ΄ φάση, απαραίτητη προϋπόθεση αποτέλεσε η εξοικείωση με την ομαδοσυνεργατική διδασκαλία, κατά τη διάρκεια της οποίας δεν παρατηρήθηκε κανένα πρόβλημα, αφού οι μαθητές έδειξαν να έχουν γνώση της λειτουργίας της. Όσον αφορά στα κριτήρια που ακολουθήθηκαν για τον σχηματισμό των ομάδων, αυτά ήταν κυρίως ο βαθμός συνεργασίας που επέδειξαν οι μαθητές σε προηγούμενο εκπαιδευτικό σενάριο που εφαρμόστηκε στο ίδιο τμήμα πριν λίγους μήνες, γεγονός που συνετέλεσε στο να διατηρηθούν οι ομάδες ως είχαν κατά την προηγούμενη εφαρμογή. Ακόμη, προϋπόθεση για την εφαρμογή του παρόντος σεναρίου αποτέλεσαν η γνώση και χρήση βασικών εργαλείων του Η/Υ, όπως το πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου (Word), το λογισμικό δημιουργίας παρουσιάσεων (PowerPoint) και ο φυλλομετρητής (Browser), με τη χρήση των οποίων δεν υπήρξε κανένα πρόβλημα. Όσον αφορά, τέλος, στην υλικοτεχνική υποδομή του σχολείου, απαιτήθηκε η χρήση του εργαστηρίου πληροφορικής και έξι Η/Υ, της αίθουσας προβολών του σχολείου, ενός φορητού Η/Υ, ενός βιντεοπροβολέα και δύο ηχείων.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Μαριάννα Βενούτσου, Η αλλαγή της ελληνικής κοινωνίας προς την αστικοποίηση, Νεοελληνική Λογοτεχνία Γ΄ Λυκείου, 2013.

Το σενάριο αντλεί

—

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στο πλαίσιο της εφαρμογής του σεναρίου, οι μαθητές κλήθηκαν εργαζόμενοι ομαδικά να μελετήσουν αντιπροσωπευτικά κείμενα της μεταπολεμικής και σύγχρονης

λογοτεχνίας που ανθολογούνται στο βιβλίο της *Νεοελληνικής Λογοτεχνίας* της Γ' τάξης Γενικού Λυκείου.

Τα κείμενα που μελετήθηκαν από τους μαθητές ήταν ποιητικά και πεζά και κινούνται εντός του ιδίου θεματικού άξονα: περιγράφουν, σχολιάζουν, ασκούν κριτική στη διαδικασία αλλαγής της ελληνικής κοινωνίας, η οποία μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και τον Εμφύλιο οδεύει προς την αστικοποίηση της ζωής. Οι μαθητές κλήθηκαν να σχολιάσουν τη στάση του εκάστοτε εκπροσώπου της νεοελληνικής λογοτεχνίας, ποιητή ή πεζογράφου, απέναντι σε αυτήν την αλλαγή, σχολιάζοντας, ταυτόχρονα, και το ύφος που ο καθένας τους υιοθετεί, τις γλωσσικές του επιλογές, τα εκφραστικά μέσα και τους αφηγηματικούς τρόπους που χρησιμοποιεί, καθώς όλα τα παραπάνω καταδεικνύουν και συνθέτουν με τον πιο χαρακτηριστικό τρόπο την οπτική γωνία από την οποία ο κάθε λογοτέχνης βλέπει την αλλαγή που συντελέστηκε στην τότε ελληνική κοινωνία.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Κύριος στόχος κατά την εφαρμογή του σεναρίου ήταν οι μαθητές να γνωρίσουν και να κατανοήσουν από ποια οπτική γωνία ο κάθε λογοτέχνης της μεταπολεμικής και της σύγχρονης λογοτεχνίας έβλεπε την επικείμενη τότε, μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, αλλαγή της ελληνικής κοινωνίας και ποια στάση υιοθέτησε απέναντι σε αυτήν, είτε αυτή ήταν θετική είτε κυρίως αρνητική. Ταυτόχρονα, κλήθηκαν, μέσα από τα προς μελέτη κείμενα, να εστιάσουν και στους λόγους που προκάλεσαν τη στάση αυτή των ποιητών, την οποία είχαν τη δυνατότητα να συνδέσουν και με τις κοινωνικοπολιτικές συνθήκες της εποχής. Με αυτόν τον τρόπο, οι μαθητές είχαν την ευκαιρία να γνωρίσουν και τις κοινωνικές αξίες, τη στάση ζωής, τις απόψεις που πρόσβευε ο λογοτέχνης, αλλά και το πώς όλα τα παραπάνω αποτυπώνονται στη λογοτεχνία, με ποιους εκφραστικούς τρόπους, ποιο ύφος κλπ.

Η επιλογή κειμένων από την πρώτη και δεύτερη μεταπολεμική γενιά της νεοελληνικής λογοτεχνίας, η οποία συμβατικά εκτείνεται από το 1945 έως το 1974, αλλά και η επιλογή ποιημάτων ή πεζογραφήματων από τη σύγχρονη λογοτεχνία συνέβαλαν στη δημιουργία της καλύτερης δυνατής εικόνας για τη στάση των λογοτεχνών απέναντι στις κοινωνικές αλλαγές που συντελέστηκαν στην ελληνική κοινωνία και των προβλημάτων που απορρέουν από αυτές. Προς την παραπάνω κατάκτηση συνέβαλε, αφενός, η μετωπική διδασκαλία, η οποία κυρίως στηρίχθηκε στην ερμηνευτική μέθοδο, με τη χρήση του διδακτικού διαλόγου και των ερωταπαντήσεων και αφετέρου, η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία, με την οποία επιτεύχθηκε η πολύτιμη ανταλλαγή απόψεων, η διαμόρφωση κλίματος οικειότητας και συνεργασίας. Επιπλέον, η ένταξη στην εκπαιδευτική διαδικασία των εφαρμογών του Η/Υ κατέστησε το μάθημα πιο ελκυστικό και ενδιαφέρον.

Τέλος, στόχος ήταν ο μαθητής να μη γίνει απλώς δέκτης γνώσεων και στάσεων ζωής, αλλά να ερευνήσει, να δημιουργήσει, να συμμετάσχει, να ασκήσει κριτική, συγκρίνοντας τη στάση που εκφράζει κάθε λογοτέχνης για τις κοινωνικές αλλαγές και την αστικοποίηση της ζωής, με τη δική του εποχή, τις δικές τους αντιλήψεις, απόψεις και τον δικό του αξιακό κόσμο, κάτι που σε αρκετά μεγάλο βαθμό επιτεύχθηκε μέσω της εφαρμογής.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Με τη διδασκαλία του σεναρίου επιδιώχθηκε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να κατανοήσουν πως η μεταπολεμική Ελλάδα οδεύει σε μια εποχή αλλαγών, κοινωνικών, οικονομικών κλπ.,
- να κατανοήσουν πως αρκετά από τα προβλήματα της μεταπολεμικής κοινωνίας (π.χ. αστικοποίηση της ζωής) αποτελούν θέματα που απασχολούν και τη σύγχρονή μας εποχή και να οδηγηθούν σε μία σύγκριση μεταξύ τους,

- να συνειδητοποιήσουν πως η τέχνη γενικότερα, μέρος της οποίας είναι η λογοτεχνία και ο κινηματογράφος, δεν είναι αποκομμένη από την κοινωνία και, επομένως, οι αλλαγές που συντελέστηκαν στη μεταπολεμική ελληνική κοινωνία απεικονίζονται με τον πιο χαρακτηριστικό τρόπο μέσω της γραφίδας των λογοτεχνών ή των σεναριογράφων,
- να κατανοήσουν πως όπως οποιαδήποτε αλλαγή που συντελείται, έτσι και η αλλαγή της ελληνικής μεταπολεμικής κοινωνίας προς έναν πιο αστικοποιημένο τρόπο ζωής τίθεται υπό αμφισβήτηση, κάτι το οποίο διαφαίνεται και από τους λογοτέχνες, ποιητές και πεζογράφους, της εποχής εκείνης, οι οποίοι αμφισβητούν την παραπάνω αλλαγή και υιοθετούν μία μάλλον αρνητική στάση απέναντι σε αυτή.

Γνώσεις για τη γλώσσα/λογοτεχνία

Με τη διδασκαλία του σεναρίου επιδιώχθηκε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να γνωρίσουν τα συμβατικά χρονικά όρια της πρώτης και δεύτερης μεταπολεμικής γενιάς της ποίησης και της πεζογραφίας και τα χαρακτηριστικά που διακρίνουν την κάθε γενιά (πχ. ο αντιστασιακός ρόλος της λογοτεχνίας της Α΄ μεταπολεμικής γενιάς ή η αμφισβήτηση της Β΄ μεταπολεμικής γενιάς και κυρίως της γενιάς των ποιητών της δεκαετίας του '70),
- να γνωρίσουν τα λογοτεχνικά ρεύματα (π.χ. ρεαλισμός) που χρησιμοποιούν οι λογοτέχνες για να αποτυπώσουν τα χαρακτηριστικά της μεταπολεμικής κοινωνίας,
- να διερευνήσουν την ιδιαίτερη χρήση της γλώσσας, του ύφους, τη χρήση των αφηγηματικών μέσων αλλά και των εκφραστικών τρόπων, μέσω των οποίων οι μεταπολεμικοί λογοτέχνες όχι μόνο παρουσιάζουν εναργώς την εικόνα της μεταπολεμικής κοινωνίας και των αλλαγών που συντελούνται σε αυτήν, αλλά,

επιπλέον, τονίζουν και τη στάση που υιοθετούν απέναντι στις επικείμενες αυτές αλλαγές.

Γραμματισμοί

Με τη διδασκαλία του σεναρίου επιδιώχθηκε οι μαθητές και οι μαθήτριες να μπορούν:

- να εντοπίζουν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των διαφόρων λογοτεχνικών ρευμάτων και να σχολιάζουν τη λογοτεχνική τους αξία στα προς μελέτη λογοτεχνικά κείμενα,
- να χρησιμοποιούν σωστά τον λόγο, προφορικό και γραπτό, να επιλέγουν το κατάλληλο επικοινωνιακό πλαίσιο και ύφος ή να κάνουν τις κατάλληλες λεκτικές επιλογές, προκειμένου να αποπειραθούν να συγγράψουν τη δική τους βιβλιοκριτική για κάποιο από τα προς μελέτη κείμενα.

Διδακτικές πρακτικές

Κατά την εφαρμογή του σεναρίου αξιοποιήθηκε τόσο η μετωπική όσο και η ομαδοσυνεργατική μέθοδος διδασκαλίας.

Από την εργασία σε ομάδες επιδιώχθηκε να επιτευχθεί, μέσω της καλλιέργειας κλίματος οικειότητας, η δεξιότητα της συνεργασίας των μαθητών μέσω της γόνιμης ανταλλαγής απόψεων. Η ανακαλυπτική-διερευνητική μάθηση, μέσω της ερμηνείας των λογοτεχνικών κειμένων ή της αναζήτησης, κριτικής επιλογής και αξιοποίησης πληροφοριών από το διαδίκτυο, σε συνδυασμό με τη δυνατότητα αυτενέργειας των μαθητών προσέθεσαν μία επιπλέον διδακτική αξία. Από την άλλη, ο ρόλος μου ως εκπαιδευτικού, κατά τη διάρκεια της εργασίας των μαθητών σε ομάδες, υπήρξε κυρίως καθοδηγητικός, συμβουλευτικός και μόνο όταν έκρινα πως υπήρξε αναγκαιότητα να επέμβω, κατηύθυνα τους μαθητές, θέτοντας ερωτήματα ή επιλύοντας απορίες τους. Κατά τη διάρκεια της μετωπικής διδασκαλίας, προσπάθησα να παρακινήσω και να ενθαρρύνω τους μαθητές, να τους καθοδηγήσω διακριτικά, να κεντρίσω το ενδιαφέρον τους “αναζητώντας”, μέσω του διδακτικού διαλόγου, τις

απόψεις τους και τη δική τους στάση απέναντι στο προς μελέτη θέμα, επιδιώκοντας, με αυτόν τον τρόπο, την ενεργή συμμετοχή τους.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Το συγκεκριμένο σενάριο επιλέχθηκε λόγω του ενδιαφέροντος που παρουσιάζει η μελέτη κειμένων που ως θέμα τους έχουν, μεταξύ άλλων, την πραγμάτευση κοινωνικών προβλημάτων, πόσο μάλλον όταν τα εν λόγω κοινωνικά προβλήματα απασχολούν και τις σύγχρονες κοινωνίες. Η σύγκριση της στάσης που υιοθέτησαν οι προς μελέτη λογοτέχνες απέναντι στο θέμα της αστικοποίησης της ζωής και των προβλημάτων που απορρέουν από αυτήν με τις απόψεις που επικρατούν στις μέρες μας για το ίδιο θέμα, εν τέλει προκάλεσε το ενδιαφέρον των μαθητών, αφού καθημερινά ακούν ή συμμετέχουν σε συζητήσεις που αφορούν στο περιβάλλον ή στις αλλαγές που προκάλεσε σε ποικίλα επίπεδα η αστική ζωή. Οι μαθητές είχαν τη δυνατότητα να στηριχθούν στα προσωπικά τους βιώματα και τις εμπειρίες τους προκειμένου να προβούν σε σχολιασμό των κειμένων που μελέτησαν και να διαφοροποιηθούν ή να ταυτιστούν με τους προς μελέτη λογοτέχνες, κατανοώντας, ταυτόχρονα, πως η ύπαρξη προβλημάτων, όπως η αστυφιλία, δεν αποτελεί μόνο σύγχρονο φαινόμενο, αλλά είχε εντοπιστεί αρκετά χρόνια πριν και έχει αποτυπωθεί στη λογοτεχνία.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ-ΑΠΣ για το μάθημα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας για το Λύκειο, ένας από τους προς κατάκτηση στόχους από τους μαθητές είναι και η ευαισθητοποίησή τους σε καίρια θέματα-προβλήματα του ανθρώπου και της κοινωνικής ζωής του, αλλά και η σύνδεση των μορφών και των αξιών του πολιτισμού με τη ζωή και με το ευρύτερο πολιτισμικό περιβάλλον.

Το παρόν σενάριο συνδέεται άμεσα με τον παραπάνω στόχο αφού, μέσα από την ανάγνωση ποικίλων κειμένων του σχολικού εγχειριδίου της Γ΄ τάξης του Λυκείου, εξετάστηκε το θέμα των αλλαγών που συντελέστηκαν στην ελληνική κοινωνία στην πορεία της προς την αστικοποίηση και, επομένως, οι μαθητές μπόρεσαν να έρθουν σε επαφή με αυτό το καίριο τότε κοινωνικό θέμα, που τυγχάνει να αποτελεί φλέγον πρόβλημα και στις μέρες μας και που πράγματι εξαρτάται και από τις γενικότερες αλλαγές που συντελούνται σε πολιτισμικό επίπεδο σε μία κοινωνία. Στόχος ήταν οι μαθητές να παρατηρήσουν, να διερευνήσουν, να ανταλλάξουν απόψεις και να ερμηνεύσουν τη στάση κάθε λογοτέχνη που μελέτησαν απέναντι στον σύγχρονο πολιτισμό, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο αποδίδονται τα λεγόμενά του, οι σκέψεις και οι απόψεις του (εκφραστικά μέσα, ύφος κλπ).

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Στο παρόν σενάριο εξέχουσα θέση δόθηκε στη χρήση και αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών. Η εξοικείωση των μαθητών με τα ανοικτά περιβάλλοντα μάθησης, η απόκτηση ικανοτήτων ως προς την επιλογή, χρήση και αξιολόγηση πληροφοριών από το διαδίκτυο, η ικανότητα παραγωγής γραπτού λόγου μέσω του περιβάλλοντος του επεξεργαστή κειμένου ή του λογισμικού δημιουργίας παρουσιάσεων (Word, PowerPoint), η εξοικείωση με την αξιοποίηση των πολυμέσων (π.χ. βίντεο) για την αισθητική απόλαυση των ποιητικών κειμένων αλλά και την ερμηνευτική προσέγγισή τους είναι μερικά από τα οφέλη που αποκόμισαν οι μαθητές από τη δημιουργική αξιοποίηση των ΤΠΕ. Οι Νέες Τεχνολογίες, άλλωστε, προσφέρουν ανεξάντλητες δυνατότητες επικοινωνίας και γνώσεις και μπορούν να λειτουργήσουν επικουρικά κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας (Παντζαρέλας Π., 2012).

Κείμενα

Λογοτεχνικά κείμενα σχολικών εγχειριδίων

ΚΝΑ Γ' Λυκείου:

A. Ποίηση

Μανόλης Αναγνωστάκης, [«Θεσσαλονίκη, Μέρης του 1969 μ.Χ.»](#)

Λευτέρης Πούλιος, [«Δρόμοι»](#)

Δήμητρα Χριστοδούλου, [«Για ένα παιδί που κοιμάται»](#)

B. Πεζογραφία

ΚΝΑ Γ' Λυκείου:

Τάκης Κουφόπουλος, [«Σώματα και χρώματα»](#)

Νίκος Μπακόλας, [«Μυθολογία» \(Κάθοδος-απόσπασμα\)](#)

Δημήτρης Χατζής, [«Ο Σιούλας ο ταμπάκος»](#)

Υποστηρικτικό υλικό/εκπαιδευτικό υλικό:

Βίντεο

«[Κρυμμένη εικόνα 9](#)» [πηγή: www.youtube.com].

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

A' Φάση

1^η ώρα (αίθουσα προβολών)

Βασικός στόχος κατά την προαναγνωστική φάση υπήρξε η ενημέρωση των μαθητών για το θέμα του σεναρίου και η πρόκληση του ενδιαφέροντός τους. Η μέθοδος διδασκαλίας που αξιοποιήθηκε ήταν η μετωπική.

Οι μαθητές μετέβησαν στην αίθουσα προβολών του σχολείου, όπου χρησιμοποιήθηκε ένας φορητός Η/Υ, ένας βιντεοπροβολέας και δύο ηχεία. Η φάση αυτή ξεκίνησε με ένα ερώτημα αφορμή που τέθηκε στην ολομέλεια της τάξης: *Στο βιβλίο της νεοελληνικής λογοτεχνίας της Γ' Λυκείου ανθολογούνται ποιήματα και πεζά*

κείμενα της μεταπολεμικής περιόδου. Ποια προβλήματα νομίζετε ότι απασχολούσαν τους μεταπολεμικούς λογοτέχνες, εκτός από τις μνήμες από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και τον Εμφύλιο; Κατά τη δεκαετία του 1950, 1960 ή του 1970 ποια προβλήματα νομίζετε ότι αντιμετώπιζε τότε η ελληνική κοινωνία, τα οποία εντοπίζουν οι λογοτέχνες;

Στη συζήτηση που ακολούθησε (δύο-τρία περίπου λεπτά) ακούστηκαν διάφορες απαντήσεις από τα παιδιά, ανάμεσα στις οποίες τα οικονομικά προβλήματα που αντιμετώπισαν πολλές οικογένειες Ελλήνων κατά τη μεταπολεμική περίοδο, η πενία, η μετανάστευση προς χώρες της δυτικής Ευρώπης. Μία μαθήτρια σηκώνοντας το χέρι της ανέφερε πως στη μεταπολεμική Ελλάδα, όπως έχουν διαβάσει στο σχολικό εγχειρίδιο της *Ιστορίας* Γενικής Παιδείας της Γ΄ Λυκείου, παρατηρήθηκε μια δειλή βιομηχανική ανάπτυξη στον ελλαδικό χώρο και μια εσωτερική μετανάστευση από την ύπαιθρο προς τα μεγάλα αστικά κέντρα που δημιούργησε το πρόβλημα της αστυφιλίας. Η απάντηση αυτή της μαθήτριας ήταν πολύ εύστοχη και έτσι δεν χρειάστηκε να επέμβω για να καθοδηγήσω τους μαθητές στις απαντήσεις τους προκειμένου να τους προϊδεάσω για το θέμα του σεναρίου.

Στη συνέχεια, ζητήθηκε από τους μαθητές να ανοίξουν τα σχολικά τους βιβλία της *Νεοελληνικής Λογοτεχνίας* Γενικής Παιδείας στις σελίδες 7, 11, 12, 147-148 για να γίνει μια γρήγορη ανάγνωση της εισαγωγής στη μεταπολεμική ποίηση και πεζογραφία. Η ανάγνωση έγινε από εμένα μεγαλόφωνα στην τάξη και ζητήθηκε από τους μαθητές ατομικά καθ' όλη τη διάρκειά της να υπογραμμίσουν συγκεκριμένες φράσεις που αναφέρονται στην κατάσταση που επικρατούσε στην Ελλάδα την περίοδο μετά τη λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, από την οποία οι λογοτέχνες έχουν επηρεαστεί. Για λόγους οικονομίας χρόνου, καθώς η προαναγνωστική φάση διήρκεσε μόνο μία διδακτική ώρα, δεν αναγνώστηκαν στην τάξη οι παραπάνω σελίδες στο σύνολό τους, αλλά συγκεκριμένες παράγραφοι, οι οποίες σχετίζονταν με το ερώτημα που τέθηκε στους μαθητές στην αρχή της διδακτικής ώρας.

Ακολούθησε συζήτηση και οι μαθητές κλήθηκαν να κρίνουν και να αξιολογήσουν τις κοινωνικές καταστάσεις και τα προβλήματα που ανέκυψαν στην

τότε ελληνική κοινωνία αλλά και να τα συγκρίνουν με τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η Ελλάδα τώρα. Χαρακτηριστικό είναι ότι οι μαθητές στάθηκαν κυρίως στις οικονομικές αλλαγές και στην αβεβαιότητα για το μέλλον που περιγράφουν οι μεταπολεμικοί λογοτέχνες, τα οποία συνέδεσαν με τη δύσκολη οικονομική συγκυρία που βιώνει η Ελλάδα τα τελευταία χρόνια και τις κοινωνικές αλλαγές που συντελούνται και με το κύμα της μετανάστευσης συνανθρώπων μας προς άλλες χώρες του εξωτερικού για λόγους κυρίως οικονομικούς. Κάποιοι μαθητές, λιγότεροι σε αριθμό, μίλησαν για τη μοναξιά και την περιθωριοποίηση που εντόπισαν στις σελίδες της εισαγωγής του βιβλίου και υποστήριξαν πως αυτά τα προβλήματα παρατηρούνται και στις μέρες μας με την αλλοτρίωση, τη μοναξιά και την έλλειψη επικοινωνίας στις μεγάλες πόλεις ή με τα φαινόμενα ρατσισμού τα οποία βιώνουν κάποιες πληθυσμιακές ομάδες και τα οποία οδηγούν στην περιθωριοποίησή τους.

Τα αποτελέσματα της συζήτησης ανέλαβε ένας μαθητής να τα καταγράψει στον πίνακα της τάξης με τη μορφή στήλης. Χώρισε τον πίνακα στα δύο τραβώντας μία κάθετη γραμμή και σημείωσε στη μία στήλη τα προβλήματα της μεταπολεμικής Ελλάδας που εντόπισαν οι μαθητές κατά την ανάγνωση που προηγήθηκε και στην άλλη στήλη, τα προβλήματα της σύγχρονης Ελλάδας. Στο τέλος, υπογράμμισε τα προβλήματα που, όπως τονίστηκαν από τα παιδιά, εμφανίστηκαν και στις δύο εποχές. Έτσι, οι μαθητές μπόρεσαν πιο εύκολα να κάνουν τη σύνδεση παρελθόντος-παρόντος.

Τα τελευταία δεκαπέντε λεπτά της ώρας με τη βοήθεια του βιντεοπροβολέα του σχολείου, ενός φορητού Η/Υ και δύο ηχείων οι μαθητές παρακολούθησαν βίντεο με τίτλο [«Κρυμμένη εικόνα 9»](#). Στόχος ήταν να έρθουν οι μαθητές πιο κοντά στο θέμα του σεναρίου και να γνωρίσουν τον τρόπο με τον οποίο εμφανίστηκαν τα πρώτα δείγματα αστικοποίησης της ζωής στη μεταπολεμική Ελλάδα. Λόγω της μίας σχεδόν ώρας διάρκειας του βίντεο, επιλέχθηκε να προβληθούν πέντε λεπτά (από το τριακοστό έβδομο έως το τεσσαρακοστό δεύτερο λεπτό). Πρέπει εδώ να ειπωθεί πως στο συνταγμένο σενάριο προτεινόταν η προβολή ενός βίντεο από το ψηφιακό αρχείο

της ΕΡΤ. Λόγω, όμως, του γεγονότος ότι τα αρχεία της ΕΡΤ την περίοδο εκείνη δεν ήταν διαθέσιμα, επιλέχθηκε να προβληθεί στην τάξη εναλλακτικά ένα βίντεο, το οποίο παρουσιάζει, μέσω μιας άλλης μορφής τέχνης, όχι πια της λογοτεχνίας αλλά του κινηματογράφου, την κατάσταση που επικρατούσε στη μεταπολεμική Ελλάδα.

Τα παιδιά, λοιπόν, είχαν την ευκαιρία να δουν πώς η τέχνη του κινηματογράφου έγινε μάρτυρας των αλλαγών, κοινωνικών, οικονομικών κλπ. της ελληνικής μεταπολεμικής πραγματικότητας και συνειδητά ή ασυνείδητα συνέδεσαν αυτές τις αλλαγές με το σήμερα. Το βίντεο, που αποτελεί στην ουσία μια περιπλάνηση του ερευνητή κοινωνιολόγου της εργασίας Μάνου Σπυριδάκη στις «κρυμμένες εικόνες» των ελληνικών ταινιών, φάνηκε πολύ ενδιαφέρον στους μαθητές, οι οποίοι αναγνώρισαν σε αυτό αποσπάσματα από παλιές γνωστές ταινίες και ανέφεραν πως ποτέ δεν είχαν προσέξει ή δεν είχαν σκεφθεί πως οι κινηματογραφικές ταινίες των δεκαετιών του 1950 και εξής στην ουσία προέβαλλαν την πραγματικότητα της εποχής κατά την οποία δημιουργήθηκαν. Επίσης, στη συζήτηση που ακολούθησε μετά την προβολή του παραπάνω βίντεο, κάποιοι μαθητές μίλησαν για τον οικοδομικό οργασμό που παρατηρήθηκε στη μεταπολεμική Ελλάδα και για την ανέγερση των πρώτων πολυκατοικιών, κάτι που τους θύμιζε τη μεγάλη ανοικοδόμηση που παρατηρούνταν και στη σύγχρονη Ελλάδα έως και πριν μία πενταετία.

Μετά την παραπάνω συζήτηση, η οποία έλαβε χώρα με αφορμή την προβολή του βίντεο που αναφέρθηκε, έμειναν μόνο ένα-δύο λεπτά πριν το χτύπημα του κουδουνιού. Στον χρόνο αυτό μοιράστηκε στους μαθητές ένα φύλλο αξιολόγησης της Α' φάσης, με στόχο να διαπιστωθεί αν κατανόησαν το θέμα του σεναρίου, αν προκλήθηκε το ενδιαφέρον τους με όσα συζητήθηκαν ή προβλήθηκαν κλπ. Το φύλλο αξιολόγησης είχε την παρακάτω μορφή:

ΕΡΩΤΗΜΑ-ΚΡΙΤΗΡΙΟ	ΠΟΛΥ	ΛΙΓΟ	ΚΑΘΟΛΟΥ
1. Έγινε κατανοητό το θέμα του σεναρίου που θα διδαχθούμε;			
2. Μετά το τέλος της Α΄ φάσης προκλήθηκε το ενδιαφέρον σας για τη συνέχεια;			
3. Η χρήση των Νέων Τεχνολογιών έκανε, κατά τη γνώμη σας, το μάθημα πιο ενδιαφέρον και ελκυστικό;			
4. Ήταν σαφείς οι οδηγίες που σας δόθηκαν κατά τη διάρκεια της Α΄ φάσης από την εκπαιδευτικό;			

Η πρώτη αυτή διδακτική ώρα εφαρμογής του σεναρίου έληξε με την πρόταση των μαθητών να μην αναλάβουν ατομική εργασία για το σπίτι, όπως αρχικά τους ζητήθηκε, λόγω έλλειψης χρόνου και πολλών ωρών μελέτης εξαιτίας και των διαγωνισμάτων του Α΄ τετραμήνου, πρόταση, την οποία κατανόησα και δέχθηκα, καθώς δεν ήθελα να τους πιέσω περισσότερο.

Β΄ Φάση

Στη Β΄ φάση, η μέθοδος διδασκαλίας ήταν η ομαδοσυνεργαστική, ύστερα από επιθυμία των μαθητών, κάτι που έγινε δεκτό από μένα, καθώς, αφενός, τα παιδιά έδειξαν δείγματα καλής συνεργασίας και παρήγαγαν αρκετά καλές εργασίες κατά τη διάρκεια προηγούμενου σεναρίου που εφαρμόστηκε στο ίδιο τμήμα και αφετέρου, κρίθηκε πως θα μπορούσε να υπάρχει μία εναλλαγή, αφού κατά την προηγούμενη φάση αξιοποιήθηκε αποκλειστικά η μετωπική μέθοδος διδασκαλίας. Συνολικά, δημιουργήθηκαν έξι τετραμελείς ομάδες.

Η Β΄ φάση διήρκεσε τέσσερις διδακτικές ώρες, εκ των οποίων οι τρεις αναλώθηκαν σε ομαδικές δραστηριότητες, ενώ κατά την τελευταία ώρα, την τέταρτη,

έλαβε χώρα η παρουσίαση των ομαδικών εργασιών στην ολομέλεια της τάξης. Συγκεκριμένα, οι δραστηριότητες αυτής της φάσης ήταν δύο στον αριθμό, όπως προβλεπόταν στο συνταγμένο σενάριο. Εξαιτίας, όμως, της εξάωρης εφαρμογής έναντι της δωδεκάωρης που προτεινόταν στο συνταγμένο σενάριο, εκ των πραγμάτων επιλέχθηκε οι δραστηριότητες να απαιτούν πιο σύντομες απαντήσεις, αφού αφαιρέθηκαν από κάποια φύλλα εργασίας ορισμένα υπο-ερωτήματα. Έτσι, οι ομάδες δεν είχαν κανένα πρόβλημα στη διαχείριση του διαθέσιμου χρόνου τους και μπόρεσαν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις των δραστηριοτήτων.

Πρέπει σε αυτό το σημείο να τονιστεί πως οι μαθητές ήταν αρκετά εξοικειωμένοι με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο διδασκαλίας, η οποία αξιοποιήθηκε σε όλη τη Β' φάση, όχι μόνο γιατί εργάζονταν σε κάποια μαθήματα ομαδοσυνεργατικά και κατά τα προηγούμενα χρόνια της σχολικής τους ζωής, αλλά και επειδή η εργασία σε ομάδες αξιοποιήθηκε για το μάθημα της λογοτεχνίας πριν λίγους μήνες, όταν εφαρμόστηκε στο ίδιο τμήμα ένα άλλο σενάριο. Έτσι, οι ομάδες που σχημάτισαν τα παιδιά ήταν οι ίδιες με εκείνες που είχαν σχηματιστεί τότε και οι ρόλοι που διανεμήθηκαν στους μαθητές από τα ίδια τα μέλη της ομάδας τους δε διέφεραν από την παλαιότερη εφαρμογή. Τα παιδιά ήταν αρκετά συνειδητοποιημένα για το τι ακριβώς έπρεπε να κάνουν και πώς να εργαστούν ή καλύτερα να συνεργαστούν ως ομάδα. Σε όλη τη διάρκεια της Β' φάσης και την εργασία σε ομάδες των μαθητών, είχα διακριτική παρουσία με ρόλο καθοδηγητικό και συμβουλευτικό, ενθαρρύνοντας τους μαθητές και τις ομάδες στο έργο τους και επιλύοντας απορίες, όποτε χρειάστηκε.

Τα κείμενα που μελετήθηκαν από τους μαθητές καλύπτουν και την πρώτη και τη δεύτερη μεταπολεμική γενιά, στις οποίες, σύμφωνα με το σχολικό εγχειρίδιο της *Νεοελληνικής Λογοτεχνίας* της Γ' Λυκείου (σελ.7-8), ανήκουν ποιητές και πεζογράφοι που γεννήθηκαν μεταξύ του 1918-1928 και 1928-1940 αντίστοιχα. Όσον αφορά στα ποιητικά κείμενα, επιλέχθηκαν και δείγματα ποίησης της γενιάς του 1970, έτσι ώστε οι μαθητές να σχηματίσουν μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα για την αλλαγή της

ελληνικής κοινωνίας προς την αστικοποίηση για τις δεκαετίες 1950 έως 1980 περίπου.

Αναλυτικά, η διδακτική πορεία της Β΄ φάσης είχε ως ακολούθως:

2^η ώρα (σχολική τάξη)

Κατά τη διάρκεια αυτής της πρώτης ώρας της Β΄ φάσης οι μαθητές μετέβησαν στη σχολική τάξη και τοποθετήθηκαν στον χώρο ανά ομάδες. Ας σημειωθεί εδώ πως αυτήν την ώρα οι μαθητές επρόκειτο να μεταβούν στο εργαστήριο πληροφορικής, που όμως, προσωρινά, είχε τεθεί εκτός λειτουργίας λόγω της κακοκαιρίας που επικράτησε την προηγούμενη μέρα. Έτσι, το πρόβλημα ηλεκτροδότησης του εργαστηρίου μας οδήγησε στην αίθυσά μας και ανάγκασε τους μαθητές, μετά την ανάγνωση των κειμένων, να κρατήσουν κάποιες χειρόγραφες σημειώσεις που αφορούσαν στην πρώτη δραστηριότητα του φύλλου εργασίας που τους μοιράστηκε.

Αρχικά, ως αφορμή, προκειμένου όλοι να θυμηθούν το θέμα που μας απασχόλησε ως τάξη κατά την προαναγνωστική φάση, τους τέθηκε το ερώτημα *ποια είναι τα σχόλιά τους ή οι εντυπώσεις τους από όσα ειπώθηκαν ή προβλήθηκαν κατά την προηγούμενη διδακτική ώρα*. Ακούστηκαν σχόλια των παιδιών, μεταξύ των οποίων αξίζει να σημειωθεί η παρατήρηση μιας μαθήτριας, η οποία ανέφερε πως η ιστορία επαναλαμβάνεται, καθώς σε κάθε εποχή μετά από μία περίοδο φθοράς και παρακμής (Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, Κατοχή, Εμφύλιος κλπ.) έρχεται μία εποχή ακμής (μεταπολεμική Ελλάδα, πρώτα δείγματα ανοικοδόμησης και κάποιας ανάπτυξης). Οι υπόλοιποι μαθητές συμφώνησαν και συνέδεσαν την παραπάνω παρατήρηση με το σήμερα, λέγοντας πως η ακμή των προηγούμενων χρόνων έδωσε τη θέση της στη δύσκολη κατάσταση που βιώνει η χώρα μας σήμερα.

Η παραπάνω συζήτηση διήρκεσε πέντε-έξι λεπτά και οι μαθητές φάνηκαν διατεθειμένοι να συνεχίσουν τις τοποθετήσεις τους επί του θέματος. Για να μην πλατειάσει, όμως, η συζήτηση και χαθεί ο αρχικός σκοπός της που ήταν απλώς η σύνδεση με τα προηγούμενα, τους μοίρασα τα κείμενα, τα οποία έπρεπε κάθε ομάδα

να μελετήσει. Πιο συγκεκριμένα, στις τρεις πρώτες ομάδες δόθηκαν τα ποιητικά κείμενα [«Θεσσαλονίκη, Μέρρες του 1969 μ.Χ.»](#), [«Δρόμοι»](#) και [«Για ένα παιδί που κοιμάται»](#) των Μ. Αναγνωστάκη, Λ. Πούλιου και Δ. Χριστοδούλου αντίστοιχα. Στις τρεις τελευταίες ομάδες μοιράστηκαν τα κείμενα [«Σώματα και χρώματα»](#) του Γ. Κουφόπουλου, [«Μυθολογία \(Κάθοδος-απόσπασμα\)»](#) του Ν. Μπακόλα και [«Ο Σιούλας ο ταμπάκος»](#) του Δ. Χατζή.

Ας σημειωθεί πως, κατά τη διαδικασία της ανάγνωσης, για να μην αναλωθεί όλος ο χρόνος σε αυτήν για όσες ομάδες είχαν να μελετήσουν πεζό κείμενο –σε αντίθεση με όσους μαθητές είχαν να αναγνώσουν ποίημα–, επενέβην αναφέροντας στους μαθητές πως καλό ήταν να εστιάσουν σε συγκεκριμένες σελίδες σημειώνοντάς τους ποιες· μείωσα με αυτόν τον τρόπο κάπως την έκτασή τους. Έτσι, δεν παρατηρήθηκε μεγάλη απόκλιση στον χρόνο ανάγνωσης ανάμεσα στις ομάδες που είχαν να μελετήσουν ποιητικά και πεζά κείμενα.

Καμία ομάδα δεν είχε πρόβλημα με την κατανόηση του περιεχομένου των κειμένων που μελέτησε, εκτός από την ομάδα Ε', η οποία είχε να πραγματευτεί το κείμενο του Ν. Μπακόλα «Μυθολογία» (Κάθοδος-απόσπασμα). Η ομάδα με φώναζε κοντά της προκειμένου να επιλύσω κάποιες απορίες των μελών της. Έτσι επενέβην και τους πρότεινα πως, πριν την οποιαδήποτε βοήθειά μου, καλό θα ήταν να διαβάσουν το διαφωτιστικό εισαγωγικό σημείωμα του σχολικού εγχειριδίου της *Νεοελληνικής Λογοτεχνίας* που προηγείται του συγκεκριμένου κειμένου, το οποίο από μόνο του θα τους έλυνε αρκετές απορίες. Τα μέλη της ομάδας πράγματι άκουσαν την παραπάνω συμβουλή και φάνηκε ότι κατανόησαν το περιεχόμενο του κειμένου που τους δόθηκε, γιατί στη συνέχεια δεν ξαναζήτησαν τη βοήθειά μου.

Γύρω στα δεκαπέντε λεπτά πριν τη λήξη της ώρας όλες οι ομάδες είχαν ολοκληρώσει την ανάγνωση και είχαν αρχίσει να κρατούν κάποιες πρόχειρες σημειώσεις στο τετράδιό τους, έχοντας, ταυτόχρονα, υπογραμμίσει, όπως παρατήρησα, συγκεκριμένα σημεία του κειμένου, τα οποία ουσιαστικά απαντούσαν στην πρώτη ερώτηση του φύλλου εργασίας που τους είχα στο μεταξύ διανεμίει.

Η πρώτη αυτή ώρα της Β΄ φάσης τελείωσε με τις ομάδες να έχουν στην ουσία σχεδόν προετοιμάσει τις απαντήσεις που αφορούσαν στην πρώτη ομαδική δραστηριότητα.

3η ώρα (εργαστήριο πληροφορικής)

Κατά τη διάρκεια αυτής της διδακτικής ώρας οι μαθητές ως ομάδες μετέβησαν στην αίθουσα του εργαστηρίου πληροφορικής και τοποθετήθηκαν μπροστά από έναν Η/Υ. Συνολικά, χρησιμοποιήθηκαν έξι Η/Υ, όσες και οι τετραμελείς ομάδες. Οι ομάδες κλήθηκαν αυτήν την ώρα να απαντήσουν στην πρώτη δραστηριότητα του φύλλου εργασίας, αξιοποιώντας τις σημειώσεις που είχαν κρατήσει σε χειρόγραφο μορφή κατά την προηγούμενη.

Γενικότερα, οι ομάδες δεν αντιμετώπισαν ιδιαίτερα προβλήματα στην ενασχόλησή τους με την πρώτη δραστηριότητα. Από τις ομάδες που εργάστηκαν με ζήλο ήταν η Β΄, η οποία είχε να μελετήσει το ποίημα του Λ. Πούλιου «Δρόμοι»¹. Μάλιστα, όπως ανέφεραν στο τέλος της διδακτικής ώρας τα μέλη της, τους άρεσε το ποίημα, αλλά και η σύνδεση με τη λογοτεχνία beat –την ύπαρξη της οποίας δε γνώριζαν ως τότε–, που καλλιεργήθηκε από τους αμερικανούς λογοτέχνες κατά τη δεκαετία του 1950.

Από την άλλη, η ομάδα Δ΄, ενώ δεν είχε κάποια απορία σχετικά με την δραστηριότητα που της τέθηκε, και μολονότι μπορούσε να εντυφλήσει περισσότερο σχολιάζοντας τα ζητούμενα της ερώτησης, έγραψε μία σύντομη απάντηση, αν και της είχε μείνει και άλλος διαθέσιμος χρόνος μέχρι τη λήξη της ώρας. Όταν τους ρώτησα μήπως είχαν κάποια απορία, μου απάντησαν αρνητικά λέγοντας πως απλώς δεν μπορούσαν να εμβαθύνουν στην απάντησή τους, με δικαιολογία ότι δεν μπορούσαν να συγκεντρώσουν τη σκέψη τους περισσότερο λόγω του άγχους για κάποιο διαγώνισμα που θα έγραφαν την επόμενη ώρα². Δεν επέμεινα περισσότερο, καθώς σε

¹ Βλ. στον Φάκελο Τεκμηρίων το αρχείο 2_vra_b_fasi_omada_b.

² Βλ. στον Φάκελο Τεκμηρίων το αρχείο 2_vra_b_fasi_omada_d.

πέντε περίπου λεπτά τελειώνει η διδακτική ώρα και οι συγκεκριμένοι μαθητές, αν και είχαν τελειώσει, έμειναν σχετικά ήσυχοι, χωρίς να ενοχλούν τους συμμαθητές τους, οι οποίοι ολοκλήρωσαν τις απαντήσεις τους με το τέλος της διδακτικής ώρας.

Όταν, στη συνέχεια, ανέφερα στην τάξη την ανάρτηση των εργασιών στο ιστολόγιο, οι μαθητές μου απάντησαν –όπως άλλωστε και στην αρχή, πριν την έναρξη εφαρμογής του σεναρίου– πως η έλλειψη χρόνου λόγω των υποχρεώσεων της Γ΄ Λυκείου δεν τους «επιτρέπει» να αναλάβουν την ανάρτηση και ακόμα περισσότερο την ανατροφοδότηση των άλλων ομάδων, υποσχέθηκαν, όμως, πως θα σχολίαζαν διεξοδικά τις απαντήσεις των συμμαθητών τους κατά τη διδακτική ώρα που γινόταν η παρουσίαση των ομαδικών εργασιών στην ολομέλεια της τάξης. Αν και αρχικά προσπάθησα να τους ενθαρρύνω να δοκιμάσουν τις δυνατότητες του ιστολογίου, φαίνεται πως τελικά δεν άλλαξαν γνώμη και υποχωρώντας έδειξα κατανόηση και έτσι τελείωσε η διδακτική ώρα.

4η ώρα (εργαστήριο πληροφορικής)

Την ώρα αυτή οι μαθητές μετέβησαν στο εργαστήριο πληροφορικής και τοποθετήθηκαν στον χώρο ανά ομάδες. Ασχολήθηκαν με τη δεύτερη δραστηριότητα του φύλλου εργασίας, εργάστηκαν χωρίς κανένα πρόβλημα και γενικότερα δεν εξέφρασαν απορίες ούτε ζήτησαν τη βοήθειά μου. Σε αυτήν τη β΄ δραστηριότητα έπρεπε κυρίως να σχολιάσουν τη στάση των λογοτεχνών της μεταπολεμικής γενιάς απέναντι στην αστικοποίηση της ζωής, βρίσκοντας ταυτόχρονα και τα εκφραστικά μέσα που χρησιμοποιούν για να την καταδείξουν.

Οι ομάδες που συνεργάστηκαν πολύ καλά αυτήν την ώρα ήταν η Στ³ και η Γ΄. Μάλιστα, οι παραπάνω ομάδες πρόλαβαν, κάνοντας σωστή διαχείριση του χρόνου τους, να εμπλουτίσουν τις απαντήσεις τους με το κατάλληλο φωτογραφικό υλικό της

³ Βλ. ό.π. το αρχείο 3_vra_b_fasi_omada_st.

επιλογής τους, κάτι που εκ των πραγμάτων απαιτεί γενικότερα χρόνο για την αναζήτηση στο διαδίκτυο.

Όσον αφορά στην ομάδα Γ', ζήτησε να γράψει την απάντησή της σε ένα αρχείο Word και όχι παρουσίασης (PowerPoint), όπως οριζόταν από τη δραστηριότητα του φύλλου εργασίας, καθώς, όπως ανέφεραν τα μέλη της, ήταν πιο εξοικειωμένα με το περιβάλλον του προγράμματος Word, κάτι που έγινε τελικά δεκτό⁴.

Και οι υπόλοιπες ομάδες, όμως, αυτήν την ώρα εργάστηκαν με συνέπεια και δεν αντιμετώπισαν προβλήματα. Στο μόνο σημείο που επενέβην ήταν στην επισήμανση της ανάγκης να δηλώσουν οι ομάδες την πηγή του διαδικτύου από την οποία άντλησαν το φωτογραφικό υλικό, κάτι το οποίο αρχικά είχαν λησμονήσει. Βέβαια, η παρατήρηση αυτή αφορούσε μόνο στις ομάδες εκείνες που είχαν στο φύλλο εργασίας τους τέτοια δραστηριότητα.

Η διδακτική ώρα τελείωσε με τους μαθητές να έχουν ολοκληρώσει τις εργασίες τους. Φεύγοντας από το εργαστήριο πληροφορικής τούς έγινε υπενθύμιση πως την επόμενη διδακτική ώρα θα γινόταν η παρουσίαση των πιο βασικών σημείων εργασιών των ομάδων στην ολομέλεια της τάξης.

5^η ώρα (αίθουσα προβολών)

Την τελευταία αυτή ώρα της Β' φάσης έγινε, με τη βοήθεια του βιντεοπροβολέα, η παρουσίαση των ομαδικών εργασιών στην ολομέλεια της τάξης, προκειμένου να επιτευχθεί η ανασύνθεση. Η όλη παρουσίαση έγινε στην αίθουσα προβολών του σχολείου.

Κάθε ομάδα, ακολουθώντας τη σειρά των φύλλων εργασίας, πραγματοποίησε την παρουσίαση στην ολομέλεια. Όλες οι ομάδες πρόλαβαν να παρουσιάσουν την εργασία τους, καθώς επικεντρώθηκαν –όπως τους είχε τονιστεί πριν την παρουσίαση– στα βασικότερα σημεία των εργασιών τους και στα τελικά

⁴ Βλ. ό.π.το 3_vra_b_fasi_omada_g.

συμπεράσματα, όπως αυτά προέκυψαν μέσα από τη μελέτη των κειμένων που τους δόθηκαν.

Κάθε ομάδα παρουσίασε τις εργασίες που συνέγραψε κατά τη Β΄ φάση μέσα σε πέντε περίπου λεπτά. Μετά την παρουσίαση διατέθηκε χρόνος δύο-τριών λεπτών για την ανατροφοδότηση από τις άλλες ομάδες, οι οποίες με πολύ ζήλο σχολίαζαν τις προσπάθειες των υπόλοιπων συμμαθητών τους. Μεταξύ όσων ακούστηκαν ήταν σχόλια σχετικά με την έκφραση, το λεξιλόγιο και γενικότερα τον λόγο που κάθε ομάδα είχε χρησιμοποιήσει στις απαντήσεις της, ενώ έγιναν και σχόλια για την εμβάθυνση στο θέμα, τα εκφραστικά μέσα και τη στάση του κάθε λογοτέχνη απέναντι στην αστικοποίηση της ζωής στη μεταπολεμική Ελλάδα.

Μετά το τέλος της παρουσίασης των εργασιών των ομάδων, έμειναν δύο-τρία λεπτά, χρόνος ικανός για να προβληματιστούν οι μαθητές σχετικά με την αλλαγή της μεταπολεμικής ελληνικής κοινωνίας, όπως προέκυψε μέσα από τα κείμενα που διάβασαν, την κατανόηση του περιεχομένου τους, αλλά και από τον σχολιασμό της στάσης των λογοτεχνών απέναντι στην παραπάνω αλλαγή.

Γ΄ Φάση

6^η ώρα (σχολική τάξη)

Στόχος της Γ΄ φάσης ήταν, αφενός, να επιτευχθεί η ανασύνθεση των γνώσεων και αφετέρου, να ελεγχθεί ποιες γνώσεις απέκτησαν οι μαθητές κατά τη διάρκεια της Α΄ και Β΄ φάσης· αν, δηλαδή, κατανόησαν πώς μέσα από τα κείμενα της μεταπολεμικής λογοτεχνίας, πεζά και ποιητικά, αποτυπώνεται η εικόνα της ελληνικής κοινωνίας εκείνης της εποχής, που είναι μια εποχή αλλαγής, οικονομικής ανάπτυξης, αστικοποίησης.

Στη φάση αυτή προτάθηκε στους μαθητές να εργαστούν ατομικά, εκείνοι όμως αντιπρότειναν να διατηρήσουν την προηγούμενη ομαδική σύνθεση και να εργαστούν ανάλογα. Η πρόταση αυτή έγινε από την πλειοψηφία των μαθητών των τάξης, επιθυμία που τελικά έγινε δεκτή.

Οι μαθητές συγκεντρώθηκαν αρχικά στο εργαστήριο πληροφορικής του σχολείου, το οποίο, όμως, για άλλη μία φορά, λόγω των άσχημων καιρικών συνθηκών που επικρατούσαν την προηγούμενη μέρα, δεν ηλεκτροδοτούνταν και έτσι το μάθημα, προς απογοήτευση πολλών μαθητών, μεταφέρθηκε στη σχολική τάξη.

Επιπλέον, εξαιτίας της αδυναμίας χρήσης του διαδικτύου στη σχολική τάξη, οι μαθητές δεν μπορούσαν να ασχοληθούν με την πρώτη προτεινόμενη δραστηριότητα, η οποία απαιτούσε την ανάγνωση δύο παραλλήλων κειμένων μετά από εντοπισμό τους στο διαδίκτυο. Τα κείμενα αυτά ήταν αποσπάσματα από το διήγημα «Όνειρο στο κύμα» του Αλ. Παπαδιαμάντη και το πεζογράφημα του Γ. Ιωάννου «Μες στους προσφυγικούς συνοικισμούς».

Έτσι, οι ομάδες ασχολήθηκαν με τη δεύτερη εναλλακτική δραστηριότητα του φύλλου εργασίας, που ήταν η συγγραφή μίας βιβλιοκριτικής για κάποια από τα έργα που διάβασαν, ποιητικά ή πεζά, ή ενημερώθηκαν για το περιεχόμενό τους κατά την ώρα της παρουσίασης των εργασιών των ομάδων στην ολομέλεια. Τους ζητήθηκε να ανακαλέσουν στη μνήμη τους όσα προβλήθηκαν κατά τη διάρκεια παρουσίασης του βίντεο «Κρυμμένη εικόνα 9» κατά την προαναγνωστική φάση, τα οποία μπορούσαν να αξιοποιήσουν στην απάντησή τους. Αξίζει σε αυτό το σημείο να σημειωθεί πως όλες σχεδόν οι ομάδες επέλεξαν να γράψουν τη βιβλιοκριτική του κειμένου που μελέτησαν κατά τη διάρκεια της Β' φάσης, λέγοντας ότι τους ήταν πιο οικείο, μετά και από την ενασχόληση με αυτό και με τις απαντήσεις στις δραστηριότητες του φύλλου εργασίας.

Εξάιρεση στον παραπάνω κανόνα αποτέλεσε η ομάδα Δ' που επέλεξε να γράψει βιβλιοκριτική για το κείμενο του Μ. Αναγνωστάκη «Θεσσαλονίκη, μέρες του 1969 μ.Χ.», το οποίο υπήρξε αντικείμενο μελέτης της Α' ομάδας⁵. Ας σημειωθεί εδώ πως από όλες τις εργασίες των παιδιών έχουν αφαιρεθεί τα ονόματα και

⁵ Βλ. ό.π. το [g_fasi_omada_d](#).

παρουσιάζονται μόνο τα αρχικά τους ή μόνο το μικρό τους όνομα για λόγους προστασίας των προσωπικών τους δεδομένων.

Ο διαθέσιμος χρόνος ήταν αρκετός για την ολοκλήρωση της συγγραφής της βιβλιοκριτικής, όπως άλλωστε και γενικότερα, καθ' όλη τη διάρκεια του σεναρίου, δεν παρατηρήθηκε πρόβλημα στις ομάδες όσον αφορά στη διαχείριση του χρόνου. Στο τέλος της ώρας οι μαθητές προβληματίστηκαν, μετά από ερωτήματα, σχετικά με το τι τελικά αποκόμισαν, αν το όλο θέμα τους φάνηκε ενδιαφέρον και αν σε αυτό το ενδιαφέρον διαδραμάτισαν πρωταρχικό ρόλο οι Νέες Τεχνολογίες.

ΣΤ. ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Φύλλο εργασίας Α'-Α' ομάδα

Κείμενο:

Μανόλης Αναγνωστάκης, [«Θεσσαλονίκη, μέρες του 1969 μ.Χ.»](#), *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γ' Λυκείου*, σελ. 54-55.

Β' Φάση

2^η ώρα: Σχολική τάξη-3^η ώρα. Εργαστήριο πληροφορικής.

Ο ποιητής Μ. Αναγνωστάκης ανήκει στην Α' μεταπολεμική γενιά, της οποίας η ποίηση χαρακτηρίζεται ως κοινωνική, αντιστασιακή. Χαρακτηριστικό μιας τέτοιας ποίησης είναι ο ρεαλισμός. Αναφερθείτε σε συγκεκριμένα παραδείγματα μέσα από το ποιητικό κείμενο, τα οποία να επιβεβαιώνουν κάτι τέτοιο και γράψτε την απάντησή σας σε ένα αρχείο Word.

Μεταβείτε στην ιστοσελίδα του [Σπουδαστηρίου Νέου Ελληνισμού](#), εισέλθετε στο ανθολόγιο αναγνώσεων και παρατηρήστε τους τίτλους ποιημάτων του Καβάφη. Ο τίτλος του ποιήματος του Αναγνωστάκη που μελετάτε θυμίζει ως προς τη δομή τίτλους ποιημάτων του Καβάφη; Σχολιάστε συγκριτικά τη γλώσσα και το ύφος του ποιήματος του Αναγνωστάκη και του Καβάφη που εντοπίσατε και γράψτε τις απαντήσεις σας στο αρχείο Word που έχετε ήδη ξεκινήσει.

4^η ώρα. Εργαστήριο πληροφορικής

Ο Μ. Αναγνωστάκης ήδη από τον τίτλο του ποιήματος μας εισάγει στον αφηγηματικό χώρο και χρόνο. Να πείτε: α. ποια στοιχεία της σύγχρονης μεγαλούπολης και του σύγχρονου τρόπου ζωής διαφαίνονται στο ποίημα αυτό και με ποια εκφραστικά μέσα δίνονται από τον ποιητή; και β. ποια είναι η στάση του απέναντι σε αυτήν την νέα εποχή; Για την απάντησή σας, η οποία θα γραφτεί σε ένα αρχείο παρουσίασης, να

συμπεριλάβετε, αξιοποιώντας τις δημιουργικά, και πληροφορίες που θα αντλήσετε από την ιστοσελίδα του Ιδρύματος [Μείζονος Ελληνισμού](#) για τη συγκεκριμένη εποχή της σύγχρονης Ελλάδας.

5^η ώρα. Αίθουσα προβολών

Παρουσίαση των εργασιών των ομάδων στην ολομέλεια της τάξης.

Γ΄ Φάση

6^η ώρα. Σχολική τάξη

1. Επιλέξτε ένα από τα κείμενα που διαβάσατε και γράψτε σε ένα αρχείο Word μία σύντομη βιβλιοκριτική, στην οποία θα σχολιάζετε με ποιο τρόπο (εκφραστικά μέσα, ύφος) παρουσιάζουν οι λογοτέχνες την αλλαγή στην ελληνική κοινωνία προς την αστικοποίηση. Μπορείτε να ανακαλέσετε στη μνήμη σας όσα προβλήθηκαν κατά την Α΄ φάση στο βίντεο με τίτλο [«Κρυμμένη εικόνα 9»](#)

Φύλλο εργασίας Β΄-Β΄ ομάδα

Κείμενο:

Λευτέρης Πούλιος, [«Δρόμοι»](#), *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γ΄ Λυκείου*, σελ. 126.

Β΄ Φάση

2^η ώρα: Σχολική τάξη-3^η ώρα. Εργαστήριο πληροφορικής.

Ο τίτλος του ποιήματος σχετίζεται με τη λογοτεχνία “beat” που καλλιέργησε η γενιά των αμερικανών «μπίτνικ» της δεκαετίας του 1950 και υπόσχεται την περιπλάνηση, την αναζήτηση, την ελευθερία και την τάση φυγής. Αναζητήστε στο διαδίκτυο πληροφορίες σχετικά με αυτό το λογοτεχνικό ρεύμα, τις οποίες θα αξιοποιήσετε για να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα: α. αναζητήστε τις επικλήσεις του ποιητή στους «δρόμους» και τις εικόνες που εισάγει κάθε επίκληση-προσφώνηση, τις οποίες και θα σχολιάσετε σύντομα β. πείτε κατά πόσο οι συγκεκριμένες εικόνες που εντοπίσατε επιβεβαιώνουν την ανάγκη φυγής και περιπλάνησης, την οποία εκφράζει το παραπάνω λογοτεχνικό κίνημα, για το οποίο αντλήσατε πληροφορίες.

4^η ώρα. Εργαστήριο πληροφορικής

Ο ποιητής ήδη από τον πρώτο στίχο μάς εισάγει στον αφηγηματικό χώρο, μια μεγαλούπολη. Να βρείτε τα εκφραστικά μέσα που χρησιμοποιούνται για να δηλώσουν τον παραπάνω αφηγηματικό χώρο. Ποια φαίνεται ότι είναι η στάση του ποιητή απέναντι στον σύγχρονο πολιτισμό; Γράψτε την απάντησή σας σε ένα αρχείο Word.

Στη συνέχεια, εστιάστε στους δύο τελευταίους στίχους του ποιήματος και επισημάνετε την εναλλαγή του γραμματικού προσώπου. Ποια αντίθεση εκφράζει ο

ποιητής και τι ακριβώς νομίζετε ότι δηλώνεται με αυτήν; Απαντήστε σε ένα αρχείο Word.

5^η ώρα. Αίθουσα προβολών

Παρουσίαση των εργασιών των ομάδων στην ολομέλεια της τάξης.

Γ΄ Φάση

6^η ώρα. Σχολική τάξη

1. Επιλέξτε ένα από τα κείμενα που διαβάσατε και γράψτε σε ένα αρχείο Word μία σύντομη βιβλιοκριτική, στην οποία θα σχολιάζετε με ποιο τρόπο (εκφραστικά μέσα, ύφος) παρουσιάζουν οι λογοτέχνες την αλλαγή στην ελληνική κοινωνία προς την αστικοποίηση. Μπορείτε να ανακαλέσετε στη μνήμη σας όσα προβλήθηκαν κατά την Α΄ φάση στο βίντεο με τίτλο «[Κρυμμένη εικόνα 9](#)».

Φύλλο εργασίας Γ΄-Γ΄ ομάδα

Κείμενο:

Δήμητρα Χριστοδούλου, [«Για ένα παιδί που κοιμάται»](#), *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γ΄ Λυκείου*, σελ. 142-143.

Β΄ Φάση

2^η ώρα: σχολική τάξη-3^η ώρα. Εργαστήριο πληροφορικής.

Το ποίημα αναφέρεται σε ένα μείζον κοινωνικό πρόβλημα μιας ελληνικής μεγαλούπολης τη δεκαετία του 1980. Ποιο νομίζετε ότι είναι αυτό;

Η ποιήτρια για να αποτυπώσει το παραπάνω κοινωνικό πρόβλημα καταφεύγει, ως εκπρόσωπος της ποιητικής γενιάς του '70, στη ρεαλιστική ποιητική αφήγηση, τη λιτή γλώσσα και το συναισθηματικά φορτισμένο ύφος. Σχολιάστε τα παραπάνω, με συγκεκριμένες αναφορές στο ποίημα σε ένα αρχείο Word. Στην απάντησή σας θα μπορούσε να σας βοηθήσει και η [εισαγωγή](#) για την ποίηση του σχολικού εγχειριδίου της *Νεοελληνικής Λογοτεχνίας* της Γ΄ Λυκείου, σελ.12-13.

4^η ώρα. Εργαστήριο πληροφορικής

Το ποίημα αναφέρεται σε ένα αστικό τοπίο και δίνει τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα μιας μεγάλης πόλης, αλλά και της σύγχρονης πραγματικότητας. Ποια εκφραστικά μέσα χρησιμοποιεί για να το πετύχει αυτό; Ποια νομίζετε ότι είναι η στάση της ποιήτριας απέναντι στα προβλήματα της σύγχρονης πόλης, την οποία και περιγράφει; Είναι στάση αποστασιοποίησης ή διακριτικής παρέμβασης; Αιτιολογήστε την απάντησή σας. Όλες οι παραπάνω απαντήσεις να γραφούν σε ένα αρχείο παρουσίασης. Στη συνέχεια, αναζητήστε στο διαδίκτυο φωτογραφικό υλικό που θα απεικονίζει ένα αστικό περιβάλλον που αντιμετωπίζει τα κοινωνικά προβλήματα που θίγονται στο ποίημα, με το οποίο θα εμπλουτίσετε το αρχείο παρουσίασης που δημιουργήσατε.

5^η ώρα. Αίθουσα προβολών

Παρουσίαση των εργασιών των ομάδων στην ολομέλεια της τάξης.

Γ΄ Φάση

6^η ώρα. Σχολική τάξη

1. Επιλέξτε ένα από τα κείμενα που διαβάσατε και γράψτε σε ένα αρχείο Word μία σύντομη βιβλιοκριτική, στην οποία θα σχολιάζετε με ποιο τρόπο (εκφραστικά μέσα, ύφος) παρουσιάζουν οι λογοτέχνες την αλλαγή στην ελληνική κοινωνία προς την αστικοποίηση. Μπορείτε να ανακαλέσετε στη μνήμη σας όσα προβλήθηκαν κατά την Α΄ φάση στο βίντεο με τίτλο [«Κρυμμένη εικόνα 9»](#).

Φύλλο εργασίας Δ΄-Δ΄ ομάδα

Κείμενο:

Τάκης Κουφόπουλος, [«Σώματα και χρώματα»](#), *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γ΄ Λυκείου*, σελ. 280-285.

Β΄ Φάση

1^η ώρα: Σχολική τάξη-2^η ώρα. Εργαστήριο πληροφορικής.

Στο αφήγημα «Σώματα και χρώματα» η τεχνοκρατική σύγχρονη πραγματικότητα και το υπερρεαλιστικό στοιχείο συνυπάρχουν αρμονικά. Αφού αναζητήσετε στο διαδίκτυο πληροφορίες για το λογοτεχνικό κίνημα του υπερρεαλισμού και διαβάσετε και την [εισαγωγή](#) του σχολικού εγχειριδίου της *Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γ΄ Λυκείου*, σελ.9-10, να εντοπίσετε 2-3 υπερρεαλιστικές εικόνες στο κείμενο και να τις σχολιάσετε. Να γράψετε την απάντησή σας σε ένα αρχείο Word.

3^η ώρα. Εργαστήριο πληροφορικής.

Το κείμενο που σας δόθηκε αναφέρεται σε ένα τυπικό αστικό περιβάλλον της δεκαετίας του 1960. Αναζητήστε πληροφορίες στο διαδίκτυο για τη σύγχρονη ελληνική ιστορία της δεκαετίας 1960-1970 και τις αλλαγές που συντελέστηκαν στην ελληνική κοινωνία εκείνη την περίοδο, τις οποίες θα αξιοποιήσετε δημιουργικά απαντώντας στα παρακάτω ερωτήματα που αφορούν στο κείμενο: α. ποια χαρακτηριστικά της αστικής κοινωνίας επισημαίνει ο συγγραφέας και ποιες εμπειρίες των ανθρώπων τονίζονται μέσα σε αυτό; β. Ποια νομίζετε ότι είναι η στάση του Τάκη Κουφόπουλου απέναντι σε αυτήν τη νέα εποχή μέσα στις μεγάλες πόλεις; Απαντήστε σε ένα αρχείο παρουσίασης, αφού πρώτα λάβετε υπόψη και τις εφιαλτικές εικόνες που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας για να αισθητοποιήσει τις σκέψεις του.

4^η ώρα. Αίθουσα προβολών

Παρουσίαση των εργασιών των ομάδων στην ολομέλεια της τάξης.

Γ΄ Φάση

1^η ώρα. Σχολική τάξη

1. Επιλέξτε ένα από τα κείμενα που διαβάσατε και γράψτε σε ένα αρχείο Word μία σύντομη βιβλιοκριτική, στην οποία θα σχολιάζετε με ποιο τρόπο (εκφραστικά μέσα, ύφος) παρουσιάζουν οι λογοτέχνες την αλλαγή στην ελληνική κοινωνία προς την αστικοποίηση. Μπορείτε να ανακαλέσετε στη μνήμη σας όσα προβλήθηκαν κατά την Α΄ φάση στο βίντεο με τίτλο [«Κρυμμένη εικόνα 9»](#).

Φύλλο εργασίας Ε΄-Ε΄ ομάδα

Κείμενα:

Νίκος Μπακόλας, [«Μυθολογία» \(η κάθοδος-απόσπασμα\)](#), *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γ΄ Λυκείου*, σελ.287-291.

Β΄ Φάση

2^η ώρα: Σχολική τάξη-3^η ώρα. Εργαστήριο πληροφορικής.

Να εντοπίσετε τα σημεία στα οποία ο συγγραφέας αναφέρεται στο αστικό περιβάλλον της Θεσσαλονίκης και στη συνέχεια, να αναφερθείτε στα εκφραστικά μέσα που χρησιμοποιεί για να περιγράψει τη μεγαλούπολη. Την απάντησή σας να την γράψετε σε ένα αρχείο Word.

4^η ώρα. Εργαστήριο πληροφορικής

Αφού αναζητήσετε στο διαδίκτυο πληροφορίες για το μεταναστευτικό ρεύμα της δεκαετίας 1950-1960, να αναφερθείτε: α. στα αίτια που ανάγκασαν τον ήρωα του αφηγήματος να μεταναστεύσει στη Θεσσαλονίκη και κυρίως στα συναισθήματα του μικρού μετανάστη έξω από το μεγάλο αστικό κέντρο. β. Επισκεφθείτε [την επίσημη ιστοσελίδα του Νίκου Μπακόλα](#) και ακούστε, αφού πρώτα αναζητήσετε στο μενού «ηχητικά ντοκουμέντα», τη συνέντευξη του ίδιου του συγγραφέα στην εκπομπή Νυχτερινές σελίδες της ΕΡΤ (1983), στην οποία μιλά για το αφήγημα «Μυθολογία». Στη συνέχεια, στην ίδια ιστοσελίδα, στο μενού «τι έγραψε ο τύπος» αναζητήστε τις κριτικές-παρουσιάσεις του τύπου για το αφήγημα «Μυθολογία» και διαβάστε τες. Έπειτα, απαντήστε στο ερώτημα: επηρέασε η αστικοποίηση της ζωής τον ήρωα-μετανάστη του αφηγήματος και μέρος των προβλημάτων που αντιμετώπισε οφείλονταν στον αστικό τρόπο ζωής; Να καταγράψετε τις απαντήσεις σας σε ένα αρχείο Word.

5^η ώρα. Αίθουσα προβολών

Παρουσίαση των εργασιών των ομάδων στην ολομέλεια της τάξης.

Γ΄ Φάση

6^η ώρα. Σχολική τάξη

1. Επιλέξτε ένα από τα κείμενα που διαβάσατε και γράψτε σε ένα αρχείο Word μία σύντομη βιβλιοκριτική, στην οποία θα σχολιάζετε με ποιο τρόπο (εκφραστικά μέσα, ύφος) παρουσιάζουν οι λογοτέχνες την αλλαγή στην ελληνική κοινωνία προς την αστικοποίηση. Μπορείτε να ανακαλέσετε στη μνήμη σας όσα προβλήθηκαν κατά την Α΄ φάση στο βίντεο με τίτλο [«Κρυμμένη εικόνα 9»](#).

Φύλλο εργασίας ΣΤ'-ΣΤ' ομάδα

Κείμενο:

Δημήτρης Χατζής, [«Ο Σιούλας ο ταμπάκος»](#), *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γ' Λυκείου*, σελ. 181-190.

Β' Φάση

2^η ώρα: Σχολική τάξη-3^η ώρα. Εργαστήριο πληροφορικής.

Χαρακτηριστικό της πεζογραφίας του Δ. Χατζή και του συγκεκριμένου διηγήματος είναι η ρεαλιστική γραφή, μέσω της παρατήρησης του κοινωνικού περιβάλλοντος. Αφού αναζητήσετε στο διαδίκτυο πληροφορίες για τον ρεαλισμό της πεζογραφίας των εκπροσώπων της μεταπολεμικής γενιάς και διαβάσετε και την [εισαγωγή](#) στην πεζογραφία του σχολικού εγχειριδίου των *Κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας* της Γ' Λυκείου, σελ. 149-150, να προσπαθήσετε να βρείτε σημεία του διηγήματος, τα οποία επιβεβαιώνουν τη ρεαλιστική γραφή του Δ. Χατζή. Γράψτε την απάντησή σας σε ένα αρχείο Word.

4^η ώρα. Εργαστήριο πληροφορικής

Το διήγημα του Δ. Χατζή που σας δόθηκε αναφέρεται στις κλειστές επαγγελματικές ομάδες, τις συντεχνίες, στην περιοχή των Ιωαννίνων, λίγο πριν τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο. Μεταβείτε στην ιστοσελίδα του [Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού](#) και διαβάστε τα σχετικά με την οικονομία του μεσοπολέμου (1923-1940). Αξιοποιώντας δημιουργικά όσα διαβάσετε να απαντήσετε στα ερωτήματα: α. ποια προβλήματα αντιμετώπισε η συντεχνία των βυρσοδεψών και συγκεκριμένα ο Σιούλας ο ταμπάκος λόγω των οικονομικών αλλαγών της ελληνικής κοινωνίας κατά την εποχή του μεσοπολέμου; β. Ποια στάση υιοθετεί ο κεντρικός ήρωας του διηγήματος απέναντι σε αυτές τις αλλαγές; γ. Ποια είναι η στάση του αφηγητή (να λάβετε υπόψη ότι μπορεί ο

αφηγητής, ως εξωδιηγητικό πρόσωπο, να μην λαμβάνει μέρος στη δράση, αλλά συναισθηματικά συμπάσχει με τα προβλήματα των βυρσοδεψών); Να γράψετε τις απαντήσεις σας σε ένα αρχείο παρουσίασης.

5^η ώρα. Αίθουσα προβολών

Παρουσίαση των εργασιών των ομάδων στην ολομέλεια της τάξης.

Γ΄ Φάση

6^η ώρα. Σχολική τάξη

1. Επιλέξτε ένα από τα κείμενα που διαβάσατε και γράψτε σε ένα αρχείο Word μία σύντομη βιβλιοκριτική, στην οποία θα σχολιάζετε με ποιο τρόπο (εκφραστικά μέσα, ύφος) παρουσιάζουν οι λογοτέχνες την αλλαγή στην ελληνική κοινωνία προς την αστικοποίηση. Μπορείτε να ανακαλέσετε στη μνήμη σας όσα προβλήθηκαν κατά την Α΄ φάση στο βίντεο με τίτλο «[Κρυμμένη εικόνα 9](#)».

Ζ. ΆΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Κατά την Α΄ φάση του σεναρίου εναλλακτικά την πρώτη ώρα μπορούν οι μαθητές να μεταβούν στην αίθουσα προβολών του σχολείου, όπου αντί να σχεδιάσουν στο τετράδιό τους έναν πίνακα και να παρουσιάσουν με τη μορφή στηλών συγκριτικά τα προβλήματα της μεταπολεμικής και της σύγχρονης κοινωνίας, θα έχουν τη δυνατότητα να δημιουργήσουν έναν εννοιολογικό χάρτη για να καταγράψουν τα συμπεράσματά τους. Για τη δημιουργία του οι μαθητές μεταβαίνουν στην ιστοσελίδα <http://www.text2mindmap.com/>. Εκεί, πατώντας στη λέξη «options» μπορούν να κάνουν τη δική τους μορφοποίηση, αλλάζοντας τη γραμματοσειρά, το χρώμα κλπ. Για τη λήψη της εικόνας του εννοιολογικού χάρτη απαιτείται πρόγραμμα που διατίθεται δωρεάν από τη Jing, Screenshot and Screencast Software (<http://www.techsmith.com/jing.html>).

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Κατά την εφαρμογή του παρόντος σεναρίου στην τάξη δεν παρατηρήθηκαν ιδιαίτερα προβλήματα. Παρόλα αυτά, οι μαθητές ως ομάδες πρότειναν, προβάλλοντας ως δικαιολογία άλλοτε τα διαγωνίσματα του Α΄ τετραμήνου και άλλοτε την έλλειψη ελεύθερου χρόνου λόγω της ενασχόλησής τους με τα μαθήματα κατεύθυνσης, όλη η εφαρμογή να λάβει χώρα μέσα στη σχολική τάξη και να μην έχουν ατομικές εργασίες για το σπίτι ή την υποχρέωση της ασύγχρονης επικοινωνίας με τα μέλη των υπολοίπων ομάδων, μέσω του σχολιασμού των εργασιών τους στο ιστολόγιο. Αντί αυτών πρότειναν ο σχολιασμός να γίνει κατά τη διάρκεια της παρουσίασης των εργασιών των ομάδων στην ολομέλεια της τάξης. Στάθηκε αδύνατο να τους αλλάξω γνώμη και, επομένως, το σενάριο εφαρμόστηκε χωρίς την αξιοποίηση του ιστολογίου.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γενικού Λυκείου, Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) και Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος «Νεοελληνική Λογοτεχνία» θεωρητικής κατεύθυνσης Γ΄ Λυκείου, 2004 (ΦΕΚ 1064/2004-Αριθμ. 63803/Γ2).

<http://ebooks.edu.gr/courses/DSGL-C132/document/4e5c93237eke/4e5d5cdedvkd/4e7a0742s5g8.pdf>

Παντζαρέλας Π. 2012. Τα βασικά εργαλεία των ΤΠΕ στη διδασκαλία της λογοτεχνίας και οι χρήσεις τους: περιβάλλοντα παραγωγής λόγου, λογισμικό παρουσίασης και διαδίκτυο. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

http://www.greeklanguage.gr/sites/default/files/digital_school/3.1.2_pantzarelak_0.pdf